

Драгорад Драгичевић
ДЕФТЕР ЦАРСКОГ ХАФИЈЕ

Уредник
Зоран Колунџија

Оригинална илустрација на корицама
Данило Ивановић, Црква прелејница, уље на платну

Драгорад Драгичевић

ДЕФТЕР ЦАРСКОГ ХАФИЈЕ

ПРОМЕТЕЈ
Нови Сад

Уместо предговора

Мало је вероватно да је Коча Синан-паша београдски предузео спаљивање моштију Светог Саве на своју руку, без знања султана Мурата III. Штавише, само два месеца након спаљивања светих моштију и темељног рушења православних храмова султан га награђује звањем великог везира, што указује да је Мурат III био задовољан учињеним на београдском брду Врачар 1594. године.

Благодат стечена овим уклањањем ослонца реметилачког мита о православном свецу била је убрзо помућена гасинама о појави црква прелетница на крајњем западу царевине, али нама нису познати документи који би посведочили да су се први по реду потомци Мурата III овом невољом бавили. Све до његовог праука Мурата IV, седамнаесте османске *сенке дожје над свим народима*. Познати турски докуменат *Дефтер царској хафије* из 1639. године указује да се са последицама заповеди свога прадеде – да спали мошти Саве Немањића – султан Мурат IV суочио слањем специјалног иследника у ибарску долину да испита гласове о црквама прелетницама који су се незауостављиво ширили царвином и претили да неправој вери припишу моћи које ни правој вери нису дате.

Овај историјат истраге царског хафије сачињен је од трију познатих турских докумената и једног хришћанског. Да нам је којим случајем знање историчара, ова бисмо документа сложили по хронолошком или узрочно-последичном реду и нужно их осветлили у историјском контексту, па би тако настала озбиљна монографија о истрази која се у Брванику, доцније Брвеник, одвијала 1639. године. Међутим, ми смо умели само да размрсимо хронолошку испреплетаност докумената *Дефтер*

*царскої хафије, Сицил дрваничкої кадије, Зайиси Һайи-
йа Мевлудина и Рукойис инока Тадеја и да их укрсти-
мо по приповедној логици, па сада немамо ни праву
монографију ни праву приповетку. Тек мало у корист
монографије иде аутентичност докумената, а у корист
приче наша местимична приређивачка слобода у пре-
зентацији Мевлудинових и Тадејевих записа. У рукопи-
сима ове двојице убојих и недостојних препознали смо
несрећни до данас неискорењени порив приповедања,
што нас је охрабрило да њихове записе прилагодимо да-
нашњем приређивачком искуству. Ето, зато овде нема-
мо ни монографију, ни роман, ништа испод чега бисмо
без брига могли да се потпишемо.*

Приређивач

1.

Bujrultija valije bosanskog Šahin Hasan-paše Sandžaku Zvornik i Kadiluku Brvanik¹ da jake grupe martoloza izađu na mesta očekivanih prelazaka hajdučkih četa iz Crne gore i da se umnože straže u klancima i prolazima kako bi se osigurao dolazak carskog hafije u Brvanik, a nadzor nad ovim mestima ne smanjivati sve do hafijinog neometanog izvršenja zapovedi presvetlog Padišaha, neka traje Njegova vladarska loza do dana uskrsnuća. Oni koji ne postupe po ovoj zapovedi biće ukoreni i kažnjeni.

---

¹ Из *Сицила кадије брваничкої*, заведено 5. зулхиџеа 1048. хиџретске године – прим. приређ.

2.

Neka je slavljen Alah dželešanu. Ovaj ubogi carski sluga, ćatip kod kadije brvaničkog Mevludin, svedoči i od zaborava sklanja dane kada je tatarskom službom stigao glas da je mudri i pravedni Murat-han, neka Njegova vladarska loza traje do dana uskrснуća, zapovedio da se Njegov hafija sa neograničenim ovlastima, uputi u bogomćuvani Brvanik. I kada je kadiji Muminu stigla bujrultija Šahin Hasan-paše u kojoj zapoveda da se umnože straže na klancima i prolazima kako bi se osigurao boravak carskog hafije u Brvaniku i njegovo od hajduka neometano izvršavanje zapovedi presvetlog Padišaha.

Ima još dva dana do dolaska carskog hafije, a brvanićki hanovi i viđenije turske kuće već su ispunjeni onima kojima se čini da je nerazumno ne doćekati visokog carskog službenika. Svi oni imaju svoj razlog ili svoju računicu o neophodnosti da doćekaju hafiju iako su na to službom obavezani samo ćelnici brvanićkog kadiluka, a brvanićki kadija, ćasni Mumin, pre svih. Zvornićki sandžak-beg nalazi da je službeno obavezan na doćek jer je on glava sandžaka kome još od vremena u dženetu boravećeg sultana Selima I pripada Kadiluk Brvanik.² Takvu obavezu nalazi i izaslanik bosan-

---

² Брваничка област припадала је Санџаку Призрен најмање у столећу које је претходило доласку на власт султана Селима I, када је припојена Санџаку Зворник због његове посебне улоге у борби против Угара. Нема поузданих података о демографском обиму насеља Брваник и Кадилука Брваник у време истражног поступка о црквама прелетницама. О трговинској снази Брваника до пада под османлијску власт 1455. г. сведоче и снажне заједнице Которана и Дубровчана које су овде, упркос ривалству око трговачких привилегија, заједнички подигле цркву светог Трифуна. Чак 56 села у блиској околини продавало је на брваничкој пијаци сточарске и ратарске производе, дрво, мед и остало. Падом под Турке Брваник је свакако посрнуо, али турски попис зеамета и тимара из 1477. г. (Татјана Каћић и Гордана Гарић Петровић: *Попис зеамета и тимара области*

skog paše, jer hafija pristiže u najistočniji kadiluk, takoreći kapiju pašaluka. Isto misle i čelnici drugih kadiluka zvorničkog sandžaka, pa su se razmestili kod brvaničkih aga ako u hanovima nije više bilo mesta. Komšijski sandžak-begovi rumelijskog pašaluka ne mogu da nađu nikakavu službenu obavezu prema carskom hafiji, ali im se zato čini da će prisustvom na dočeku odati poštu samom Padišahu, čijom uzvišenom voljom hafija dolazi.

Brvanički kadija časni Mumin ima pune ruke posla na poslednjim proverama pripremljenosti smeštaja hafijine istrage u Tvrđavi, pa mu je iskazivanje dobrodošlice uglednim učesnicima dočeka carskog hafije čist višak posla na koji nije računao. Svraća u smeštaje uglednih glava da izrazi dobrodošlicu i nespretno okoliši pred njihovim pitanjima o

---

Брвеник из 1477. године, Мешовита грађа, књ. XXX III, стр. 157–190, Историјски институт Београд) сведочи да је ово значајно и веома живо трговачко средиште из времена српске деспотовине задржало и под турском влашћу, са статусом седишта кадилука, доста снаге и животности: Вилајет Брвеник, односно брвеничка област, нахија Брвеник, судећи према расположивим подацима, била је у оквиру Призренској санџака најкраће до 1490. године. Скоро је сасвим извесно да је пријадала санџаку Призрен и касније, све до стицања на престо новој султану Селима I (1512–1520). Тада је, наиме, као последица аиресивне османске политике према Угарској, дошло до реорганизације појединих санџака на граници или у непосредном залеђу Царства. Пошто је Зворнички санџак носио највећи терет борби с Урима, нахија Брвеник је, вероватно у првих пар година владавине Селима I, издвојена из надлежности призренској санџакбеја, и скупа са својом провинцијском војском стављена на располажање и под директну команду санџакбеја Зворника. То је разлог због којег нахије Брвеник нема у сумарном дефтеру Призренској санџака из 1518. године, а има је, једним делом, у сумарном дефтеру Зворничкој санџака из 1519, односно у целини у истом дефтеру из 1533. године. Појас области Брвеник, из 1477. године, значајан је не само због тога што разрешава питање места нахије Брвеник у војно-административној шеми Османској царства у другој половини XV века, већ и зато што је први који садржи демографске податке. Обухвата 178 села, пет мезри, три манастира и једну цркву, које касније можемо пронаћи кроз пописе сачињене током XVI века.

razlozima dolaska carskog hafije koji mu odista nisu poznati. Vuče i mene sa sobom, kao da će kadija biti manje kadija ako ćatipa ne vodi.

Znaš li ti, Mevludine, reče mi jednom iznenada kao da mu se misao otela pažnji i nedopušteno postala glas, da se nijedan carski islednik nije vratio u Carigrad ne skinuvši koju glavu sa ramena, jer bez toga ne biva. Čak i ako predmetna sumnja, a hafiju može samo neka sumnja dovesti, ne bude dokazana, za ugled carske vlasti nije dobro ako glave ne lete. Pogotovu s toga što je za carsku vlast sumnja pre božanska dojava nego šejtanska kleveta. A pošto je sumnja pre božanska dojava nego li šejtanska kleveta mora joj se nešto u krvi prineti.

Za dvanaest godina suđenja u Brvaniku moj kadija se nikada nije ogrešio o carstvo. Za neposlušnost caru, za stavljanje sopstvenog interesa iznad carskog, za ružnu reč o carskoj vlasti uvek je sudio strogo. Iako optužnice nisu uvek stajale na čvrstim nogama, iako nije bilo uvek neoborivih dokaza o krivici, kadija Mumin je revnosno izricao smrtne kazne za neposlušnost carskoj vlasti ili za njeno nepoštovanje. Učenom Nazifu sinu Bećirovom³ izrekao je smrtnu kaznu jer je pred svedocima govorio kako Murat IV koristi svoje pravo da ubije desetoro ljudi u jednom danu⁴ iako bi mogao, kao

---

³ По правопису би требало: „Назифу, сину Бећировом“, то јест са запетом. Али, у време догађаја којима се бавимо презимена нису постојала, већ се Назиф од других Назифа разликовао по томе чији је син. С тога је „син Бећиров“ у функцији презимена, и не одваја се запетом од имена.

⁴ Мурат је обичавао да се преруши и, у пратњи маскираних ђелата, тражи прекршиоце својих закона о забрани кафе и алкохола и на лицу места сам их кажњава смрћу. Он сам је, међутим, неумерено пио вино, говорећи да мора да спасава народ од вина тако што ће сам све да попије. У раним годинама Муратове владавине његова погубљења су оправдавана анархијом која се била зачела, па је тако правдано и погубљење, султановом руком, великог везира Топал Реџеп-паше, погубљење више од 500 војника који су му претили побуном, па чак и 20 хиљада људи у Анадолији, где је покорност Мура-

neki raniji sultani, da se uzdrži od toga prava. Ništa manje učenom i ništa manje nerazumno Meliku sinu Arifovom izrekao je smrtnu kaznu jer je na jednom mladićskom teferiču govorio da nespornom junaštvu sultana Mrata IV samo šteti pripovedačko preuveličavanje težine njegovog topuza na 60 oka, a mača na 50⁵, jer je svakome jasno da bi samo

---

ту била сумњива. Касније је Мурат убијао чак и за најмању погрешну ситуацију. Право османских султана да у једном дану могу да погубе до десет криваца, Мурат је високо премашивао и то не управљајући се основаном сумњом већ својим тренутним расположењем, које је, нарочито кад је постао зависник од алкохола, било смртно опасно за све у његовој близини. У првих пет година владавине наводно је побио више од 25.000 особа. Томе треба додати убиства 30 хиљада цивила након пада Багдада и 30 хиљада својих војника који су побегли са бојишта. (Прим. приређ.)

⁵ Није јасно како су до несрећног Мелика, чију осуду на смрт помиње Ђатип Мевлудин, стигле приче о личним султановим особинама, али је најпре могуће да су их донели трговци или неопрезни повратници из Истамбула у Босну. Најраније нама познато сведочење о физичкој снази Мурата IV оставио је Евлија Челеби, који у свом десетокњижју *Сејахатнама* каже да је Мурат носио буздован од 60 килограма у једној руци без проблема. Поред буздована, омиљена оружја били су му дуги лук и мач тежак 50 килограма. То је било јако чудно с обзиром да су мачеви тада били тешки свега 5 килограма, а они церемонијални највише 10 килограма. Евлија Челеби био је савременик Мурата IV, али су његови записи, па вероватно и овај о његовој физичкој снази, настали после Муратове смрти, када је путописац живео у Египту. То значи да је Мелик, кога помиње Ђатип Мевлудин, коментарисао податке о Муратовој телесној санзи и суровости који су до њега стигли неразјашњеним путевима, као и да је Евлија Челеби користио податке из предања, знајући да је предање извор који засигурно одговара властодршцу и да је с тога најрационалније веровати му.

Наводи због којих је Мелик платио животом посредно су потврђени и касније у историјским записима о османском царству веома образованог молдавског војводе Димитрија Кантемира (1673—1723) који је у време релативно блиско Муратовом провео двадесет година у Истамбулу, што као талац Сулејмана III што као молдавски капућехаја, и пријатељевао са најобразованијим Турцима и највишим дужносницима османске власти. Кантемир је засигурно имао поуздане изворе за портретисање Мурата IV, па му се може веровати да

džinovi iz priča mogli takvim oružjem da rukuju, a osim toga konj pod Njegovim veličanstvom sultanom, ratnikom krupne građe, i pod tako teškim oružjem jedva da bi mogao da se kreće, a kamo li da galopira. U Nazifovom slučaju bio sam ubeđen da kadija nije ni mogao drukčije da ga osudi, a kada sam defterisao i sidžilio presudu Meliku očutao sam osećaj da je Melika snašla nesreća. Kao da je osetio kakvo sam osećanje prečutao, kadija je iskoristio prvu priliku da mi kaže kako ga nije osudio zbog neistine već zbog krila koja bi mogla da izrastu istini. Znajući da zapisivanjem sklanjam ljude i zbivanja od zaborava, kadija Mumin mi je posle Melikovog smaknuća otkrio svoje jednostavno načelo: ako je pred njim sumnja o povredi carskog ugleda, ona je neizbežno božanska dojava i ne treba je dokazivati, jer je car senka Alahova na zemlji. Ako je pak pred njim sumnja o povredi prava pojedinca, on će rađe pustiti krivog nego osuditi nevinog, jer je sumnja tada pre šejtanska kleveta nego bilo šta drugo, i on će je proveravati dok mu savest ne bude čista. Sada, u iščekivanju carskog musafira, kadija Mumin bio je skoro uveren da carski hafija nije krenuo na toliki put zbog aršina kadijskog u građanskim parnicama, već po nekom carskom interesu, gde je savest moga kadije Mumina besprekorno čista. Samo Alah dželešanuhu zna čija će kuća zaplakati, a ne biva da neće ničija.

Ne zna se kako je do kadije i muselima, a izgleda i do sandžak-bega, stigao glas da je hafija koji dolazi u Brvanik već bio jedan od četvorice⁶, a to znači da je hafija koji dolazi

---

je ovaj sultan imao običaj da „u ponoć pijan izađe noću sa samo jednim peškirom oko sebe i ogromnim mачem ubija svakoga ko ga vidi“. Murat je imao posebno zadovoljstvo u обезглављивању мушкараца дебелих вратова. Вежбао је са своје терасе гађање из аркебузе на људима који би се усудили да погледају ка његовом харему. Гађање стрелом са коња увежбавао на свакој жени која би прошла. (Прим. приређ.)

⁶ Османски владари уобичавали су да сваке године на сваку од четири стране света упућују по једног иследника ради откривања

već ljubio stopala Prorokovom namesniku na zemlji, što se ukazuje samo malom broju najboljih u carevini.

U svojoj dobrodošličkoj snishodljivosti kadija, međutim, ne propušta da gostu koji je došao da se pokloni na dočeku natovari brigu o mogućnosti drukčijeg tumačenja ovakvog dočekivanja carskog hafije, pogotovu s toga što se ne zna ko je i šta je predmet njegovog isleđivanja, ali, ako se nužno oduzme a nužno doda, biće da je na dočeku ipak bolje biti nego ne biti. Treba krenuti u susret onome što Alah dželešahanu šalje kroz volju vladara lica zemaljskoga. Posle svake dobrodošlice kadija napušta počastvovanog sa prikrivenim sažaljenjem što je možda baš on taj na koga se nevolja namerila, ali mu se taština već trenutak kasnije zagrcne pri pomisli da je predmetna sumnja koja se primiće sa carskim hafijom u vezi sa kadilukom u kome sam sudi.

корупције царских дужносника и непослушности царству и ради заштите поданика од смовоље бегова и спахија. У дубинама огромног царства поданици су били склони миту о царској правичности и обзирности према патњама од зулума власника зеамета и тимара и локалних службеника. Долазак иследника тумачен је наивно царском бригом за насиромашније и за рају и фукару. У стварности, султанима су увек стизале само добре вести о животу народа. Тако им је и јављано да су телали нарочитог иследника ту и ту позивали оне који трпе неправду да покажу на виновника, те да је царски иследник исправио неправде. Неки историчари тврде да је овај начин заштите угрожених, будући да је један иследник покривао четвртину огромног царства, имао више симболичан него практичан значај.

„А ово је лична царска контрола да сваке године шаље четири господина из свога двора на четири стране своје земље да посматрају да се негде некаквоме убогоме човеку не чини неправда од његовога господара. Тада ова господа имају право да кажњавају на смрт, одузимају имања, како ко заслужи. А ова господа посланици прозвани су хајфсоруци, као кад би рекао ислеђивачи насиља. А кад већ дођу у своје покрајине, тада нареду да се по местима виче да они којима се некаква неправда чини дођу к њима. И уредивши тамо све ствари, одлазе назад на царски двор и бивају обдарени.“ (Константин Михајловић, „Јањичарева успомена“ - прим. приређ.)

Muselim i dizdar su revnosni i užurbani koliko i kadija, svaki u svojim nadležnostima, a obojici se čini da su za doček i boravak carskog hafije važni najmanje koliko kadija: muselim po upravnim nadležnostima, a dizdar po hafijinoj odluci, koju je tatarska služba donela u menzilhanu, da istražne poslove obavlja u Tvrđavi. Međutim, nisu mogli da protivreče kadijinoj objavi da su istraga i suđenje sestre od jedne majke, a uz to je bolje biti manji što je neznanje o hafijinom cilju veće.

Ovo 29. dana poštovanog meseca zulhidžea 1048. hidžr-etske godine zapisa ćatip kadije brvaničkog ubogi Mevludin, neka mu je oprošteno.⁷

---

⁷ Из Зайиса Ҳайиѝа Мелвудина – прим. приређ.

3.

Slava Alahu svemilosnom, samilosnom. Tatarska služba već je bila donela glas o hafijinom poslednjem konačistu na putu prema Brvaniku, pa su kadija i muselim mogli da objave sa priličnom tačnošću danje vreme hafijinog prispeća u Brvanik. Iako je hafija trebalo da stigne u trećem popodnevnom satu, brojne kadije, muselimi, begovi, ajani i zabiti izašli su na centar Brvanika sat-dva ranije. Brvanik je bio obliven majskim suncem koje je mamilo na prepuštanje ugodnom sanjarenju, ali su učesnici dočeka ili nervozno šetali sa rukama na leđima ili su, smatrajući neskrivenu nervozu štetnom, razmeњivali usiljene misli sa ne manje usiljenom opuštenošću.

Hafijina svita ujahala je u Brvanik u parnom poretku. Ispred dvojice gospodstvenih činovnika, od kojih bi jedan morao da bude hafija Husrev, jahalo je pet pari besprekorno opremljenih askera na čistim i uhranjenim konjima na kojima se dužina puta opažala po nažuljinama na koži ispod kusaka i kolana, a iza njih jahali su službenici i komora i, na kraju, još pet pari jednako opremljenih askera. Svita se zaustavila pred okupljenima ne menjajući poredak, kao da bi samo da ih upita za put prema Tvrđavi ali taj koji treba da upita još ne istupa dok ćutanjem ne izrazi bagatelsisanje otmenog skupa. Kao da je osetio da bi tišina i dalje nepostupanje samo naglasili prezir gostiju prema dočeku, kadija je prišao prividno starijem od dvojice gospodstvenih zvaničnika sa naklonom i glasnim eselam alejkum ve rahmetulah ve berekatuhu na šta je ovaj oćutao i pogledao na mlađega, koji je klimuo glavom i uzvratio sa alejkumu selam. Prepoznavanje prividno mlađeg kao carskog hafije oćitalo se na skupu kao jedva vidljivo iznenađenje koje ne obećava dobrog jer je u samoj činjenici da je mlađi važniji od starijeg sadržan poremećaj suneta.

Dobro nam došao, čestiti hafijo, obratio se kadija gospodstvenom službeniku koji mu je otpozdravio. Kojim god

poslom došao, doneo si nam blagoslov Njegovog veličanstva, neka Njegova vladarska loza traje do kraja vremena, na čemu ti ovaj skup carevih robova iz kadiluka, sandžaka i ejaleta blagodari. I deca naše dece pamtiće dan kada je u Brvanik stigao prvoručni carski izaslanik, a naše gostoljublje neka počne okrepļjenjem koje smo tebi i tvojoj pratnji pripremili.

Neka je slavljen Alah dželešanuhu što vas zatičem u berićetu i u poslušnosti Njegovom carskom veličanstvu, uzvratio je hafija. Meni ćete ugoditi ako me ispratite do smeštaja, a nafaku razdelite fukari, neka po njoj pomene Padišaha koji me šalje.

Kadija je mogao samo da se nakloni, jer blagi i ljubazni ton kojim je hafija odbio gozbu nije ostavljao ni malo mesta za pogovor. Naprotiv, hafijina ljubaznost na čudan način potvrđivala je najgore strahove većine prisutnih na dočeku. Odbijanje je moglo da znači samo jedno: da će hafijin aršin u poslu kojim je došao biti jednak za sve.

Ovo zapisa ćatip kadije brvaničkog ubogi Mevludin 1. dana poštovanog meseca muharema 1049. hidžretske godine, neka mu je oprošteno.⁸

---

⁸ Из Зайиса Ћашии Мелвудина – прим. приређ.

4.

Neka je slavljén Alah svemilosni, samilosni. Evo šta je carski hafija rekao brvaničkim prvacima prvog jutra po prispeću u Brvanik. Odavna već do presvetlog Padišaha stižu glasine o sposobnosti letenja kaurskih crkava u dolini bogomblagoslovenog Ibra. Glasovi se šire i prenose diljem carevine, putevima koji ne mogu da se zapreče, daju krila kaurskoj veri i zbunjuju pravoverne male pameti. Kako nema vere nad Prorokovom, neka je božji blagoslov na njemu, ove glasine moraju da budu raskrinkane. Ovde sam po zapovedi Padišahovoj, neka Njegova vladarska loza traje do sudnjeg dana, da otkrijem uzroke glasinama i čitavu ujdurmu ogolim i pred kaurima, i pred pravovernima. Od ovoga časa svaki zapt prema nedozvoljenoj gradnji kaurskih bogomolja i svaka potraga za njima pod mojom su vlašću i nikome nije dozvoljeno da bilo šta preduzima po svojoj volji i svom sudu, jer su u toj stvari sva ovlašćenja osim moga prestala. Nijedno saznanje o novoj bogomolji ne sme da mi se prećuti niti da se sa nekim drugim podeli, svaka dojava o njima mora meni da se donese. Svako suprotno postupanje biće kažnjeno samo jednom kaznom, ne volim ime da joj izgovorim. Svi koji su videli kauriske bogomolje u preletu ili im se učinilo da su videli, i svi kojima su drugi svedočili o viđenju preleta, makar svedočenje bilo iz druge ruke, moraju biti ovde dovedeni, s tim da to dovođenje što manje liči na prisilu. Neka se ispotiha sazna ko od kaura najviše zna o ovoj pojavi i neka se to ime donese ovde na procenu da li ćemo dotičnog dovoditi, opet bez vidljive prisile, ili ćemo ga poizdaljeg neprimetno pratiti. Kaurima podmetnite glas da sam poslat da proverim pritužbe o zulumu nad pravoslavnom rajom koje su stizale Padišahu, neka Njegova vladarska loza traje do kraja vremena, a za to će imati potvrdu u prestanku rušenja nedopušteno sagrađenih bogomolja.

U tome trenutku muselim se uznemireno pogleda sa kadijom i dizdarom, što je hafija uočio iako se činilo da gleda ustranu, kao da se obraća nekoj važnoj šari na ćilimu koji je zastirao zid. To što ste danas naumili obustavite, reče hafija. Ako dopustiš, čestiti beže, morao bih da požurim da opozovem zapoved, naklonio mu se mulazim Nusret. Otkrivena je bogomolja na dva sata hoda odavde. Juče je ispred nje održan skup od stotinu duša na kaurski praznik Đurđevdan. Obustavićeš zapoved i odvesti me na to mesto, prvi put hafija pogleda jednog od brvaničkih prvaka pravo u oči. Požuri da ti ne odu.

Ovo pismeno nije očevidno svedočenje, budući da su samo brvanički prvaci bili pred carskim hafijom, ali zapisivač zna da je tako bilo. Ovo zapisa 5. dana poštovang meseca muharema 1049. hidžretske godine, da svojoj duši ugodi čuvanjem od zaborava slavno prispeće carskog hafije u Brvanik i slavljenjem mudre i pravedne vladavine Murata IV, ćatip kadije brvaničkog ubogi Mevludin, neka mu je oprošteno.⁹

---

⁹ Из Зайиса Ҳайиѝа Мевлудина – прим. приређ.

5.

Slava Alahu svemilosnom, samilosnom. Ovako je bilo kada je carski hafija stigao na brdo Torišće, gde je dan ranije održan kaurški sabor oko rečene crkvice. Sa brda koje se završava stenom što se strmo spušta u Ibar magla je bila ustala i ostavila iza sebe vlažnost na tlu. Ono što je moglo biti put ili njegov ostatak, kojim smo dojahali, produžavalo je cerovom šumom i spuštalo se naniže, birajući ravniju i čistiju podlogu. Hafija je u trenu shvatio da stena zaklanja ravni vrh brda od pogleda sa reke i carskog drumca koji je verno prati, pa prijavljena bogomolja i molitveni skup nisu mogli biti primećeni. Dao je znak da se pratnja zaustavi i ostane gde je, a on i naib su sjahali i zgledali se.

Ovo je mesto tragova, pogledao je naib u mulazima Nusreta, i nemojte da se vaši mešaju sa njima.

Hafija i njegov naib krenuli su ka zaravni ispred stene, pazeći da ne staju na tragove u tek probuđenoj majskoj travi. Sa njihovim primicanjem prema steni tragovi su se zgušnjavali da bi se na prostoru ispred stene sjedinili u tamnilo tla koje bi bilo potpuno nečitljivo da u njemu nije bilo otisaka konjskih potkova i pedalj dubokog i toliko širokog otiska koji je ispisivao pravilnu sliku od pet-šest aršina dužine i za trećinu manje širine. Hafija i njegov naib pogledali su se ćutke. Je li to otisak temelja, upitao je hafija naiba ne izgovorivši ni reč. A šta bi drugo moglo biti, čestiti beže, odgovorio mu je naib pitanjem, ne pokrenuvši ni usta, ni glas. Isključuješ temelj čobanske kolibe? Isključujem, čestiti beže, osim ako je ispred kolibe bilo stotinu čobana i ako su svi čobani bili bez mala. Hafija je potvrdno klimnuo glavom, a naib je izvadio iz torbe drveni dužinomer sklopljen na četvrtinu aršina i razvio ga. Šest aršina dužine i četiri širine, bez upotrebe reči konstatovao je hafija ono što je dužinomer u rukama naiba pokazao na tlu. Tako je, čestiti beže, a visinu onoga što

je ovde bilo moramo da zamislimo. Svakako bismo u tome mogli da stojimo uspravno? I ja tako mislim, čestiti beže. I to je odavde odletelo na neko brdo, pokaza hafija pogledom preko u mlado zelenilo odevenih šuma koje su u daljini pri dodiru sa nebom postajale plavičaste. Biće da je to odletelo na tovarnim konjima eno onim pravcem, osmehnu se naib i pokaza na tragove potkovanih konjskih kopita. Hafija je tada klimnuo glavom kadiji koji je njegov pogled iščekivao kao gladan zalogaj, pa je sjahao, a s njim i svi mi ostali, i dao znak dvojici zaptija, poznavalaca sporednih puteva oko doline bogomblagoslovenog Ibra, da priđu. Kuda vodi ovo što liči na put kojim smo došli i koji zamiče za rastinje, upitao je naib slučajno odabranog zaptiju. Iza rastinja se, čestiti ago, put račva na dva, pa jedan skreće u brda i tamo se opet račva, a drugi se čas spušta čas penje prateći vodotok Ibra i skupljajući druge puteljke, odgovorio je zaptija. Naib je upitno pogledao hafiju, a ovaj mu je odobrio jedva vidljivim pokretom glave. Onda ovaj kraj i nije pustinja kao što što izgleda, upita naib. Sela su u zavetrinama i uz potoke, čestiti ago, i odavde se ne vide. Daleko je to od pustinje. Naib je opet pogledao u hafiju i ovaj mu je jedva vidljivim pokretom glave odobrio nameru. Onda je za danas gotovo, objavio je naib.

Ovo zapisa 6. dana poštovanog meseca muharema 1049. hidžretske godine carski rob poslednji među svima čatip kod kadije brvaničkog Mevludin, neka mu je oprošteno.¹⁰

---

¹⁰ Из Записки Хадиди Мевлудина – прим. приређ.